

Wmo beleidsplan 2021-2025

Team: Maatschappelijke ontwikkeling
Datum: februari 2021

Voorwoord

Namens het college van gemeente De Fryske Marren bied ik u het nieuwe Wmo beleidsplan 2021-2025 aan. In dit beleidsplan presenteer ik u de uitgangspunten en speerpunten van gemeente De Fryske Marren op het gebied van algemene ondersteuning voor alle inwoners en maatwerkvoorzieningen Wmo voor wie dit nodig heeft.

Met dit beleidsplan gaan we verder met het ontwikkelen en versterken van het sociaal domein

In de beleidsperiode 2017-2020 heeft de transformatie van het sociaal domein verder vorm gekregen. We hebben geïnvesteerd in het neerzetten van een goede structuur van het sociaal domein. Dit is een langdurig proces geweest en ontwikkelt zich nog steeds verder. Het sociaal domein is dynamisch, complex en omvangrijk. We beseffen dat onze beleidsvoornemens niet van vandaag op morgen gerealiseerd zijn. Voor de beleidsperiode 2021-2025 kiezen we daarom niet voor een nieuwe koers, maar doorgaan op de ingeslagen weg. Waar nodig sturen we bij en ontwikkelen we door. Dit doen we niet alleen, maar samen met onze inwoners, maatschappelijke (vrijwilligers)organisaties en zorgaanbieders.

De komende jaren werken we verder aan de inrichting van het sociaal domein door in te zetten op de volgende uitgangspunten:

- iedereen doet (naar vermogen) mee: de inclusieve samenleving;
- een sterke dragende samenleving met goede en toegankelijke basisvoorzieningen;
- maatwerkvoorzieningen Wmo voor wie dit nodig heeft.

De samenwerking in het sociaal domein krijgt steeds meer vorm

Vraagstukken bekijken we niet langer alleen vanuit de afzonderlijke wetten zoals de Jeugdwet, Participatiewet of Wet maatschappelijke ondersteuning. Het gaat om een integrale aanpak samen met al onze partners in de regio, in het belang van onze inwoners. Tegelijkertijd met het nieuwe Wmo beleidsplan 2021-2025 bieden wij u het nieuwe Participatie en Re-integratiebeleid 2021-2025 aan. Daar waar raakvlakken zijn is de inhoud van beide beleidsplannen op elkaar afgestemd. Ook met het beleidsveld Jeugd is regelmatig afstemming geweest. Op deze manier zetten we belangrijke stappen in meer integraliteit in het sociaal domein.

We streven naar een inwoner die verantwoordelijkheid draagt voor zichzelf en zijn omgeving

We vinden het belangrijk dat in onze samenleving iedereen (naar vermogen) mee kan doen. Van inwoners wordt verwacht dat zij in eerste instantie zelf in hun netwerk, via een inwonersinitiatief of in basisvoorzieningen, naar een oplossing zoeken voor een probleem. Daarbij ondersteunen we onze inwoners door de dragende samenleving en de basisvoorzieningen te ondersteunen en te versterken. Voor inwoners die het nodig hebben, zijn er maatwerkvoorzieningen Wmo beschikbaar.

Met trots bied ik u voorliggend beleidsplan aan,

Jos Boerland
Wethouder Wmo

Inhoudsopgave

1. Inleiding	5
1.1 Aanleiding	5
1.2 Context	5
1.3 Terugblik	7
1.4 Uitgangspunten 2021-2025	7
2. Iedereen doet (naar vermogen) mee: de inclusieve samenleving	8
2.1 Inleiding	8
2.2 Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor doen?	8
3. Een sterke dragende samenleving met goede toegankelijke basisvoorzieningen	13
3.1 Inleiding	13
3.2 Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor doen?	13
4. Maatwerkvoorzieningen Wmo voor wie dit nodig heeft	23
4.1 Inleiding	23
4.2 Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor doen?	23
5. Financieel kader	28
Bijlage 1: beleidskaders	33
Bijlage 2: toelichting begrippen kernboodschap sociaal domein	34
Bijlage 3: terugblik activiteiten 2019-2020	35

1. Inleiding

1.1 Aanleiding

Gemeenten zijn verantwoordelijk voor de uitvoering van de Wet maatschappelijke ondersteuning (hierna Wmo). Op basis van [artikel 2.1.2. van de Wmo 2015](#) ([link toevoegen in iPad-versie](#)) stelt de gemeenteraad periodiek een plan vast met het gemeentelijke beleid over maatschappelijke ondersteuning. Het huidige Wmo beleidsplan loopt tot en met 2020. Dat betekent dat er een nieuw Wmo beleidsplan moet worden vastgesteld.

1.2 Context

Geen nieuwe koers, bestaand beleid is vertrekpunt

In dit Wmo beleidsplan is het huidige beleid als vertrekpunt genomen. In de beleidsperiode 2017-2020 heeft de transformatie van het sociaal domein verder vorm gekregen. Er is geïnvesteerd in het neerzetten van een goede structuur van het sociaal domein. Het nieuwe Wmo beleidsplan bevat daarom geen nieuwe koers, maar is gericht op het verder ontwikkelen en het borgen/continueren van de ontwikkelingen die zijn ingezet. Een overzicht van de bestaande beleidskaders die vertrekpunt zijn voor dit plan is terug te vinden in de bijlage ([link toevoegen in iPad-versie](#)).

Uitgangspunten voor vijf jaar, activiteiten voor twee jaar

De uitgangspunten en speerpunten in dit beleidsplan zijn geformuleerd voor de periode 2021-2025. De activiteiten zijn geformuleerd voor 2021 en 2022. Eind 2022 kijken we opnieuw naar het plan en beschrijven we, op basis van de ervaring van 2021 en 2022, activiteiten voor 2023, 2024 en 2025. Dit maakt het mogelijk om in de beleidsperiode in te spelen op tussentijdse ontwikkelingen.

Wet maatschappelijke ondersteuning 2015

De Wet maatschappelijke ondersteuning heeft als doel dat mensen zo lang mogelijk zelfredzaam in hun eigen leefomgeving kunnen blijven. De wet gaat uit van de eigen verantwoordelijkheid van mensen om hun vragen op het gebied van zelfredzaamheid thuis en maatschappelijke participatie op te lossen. Gemeenten geven ondersteuning aan mensen die hier moeite mee hebben of waarbij dit niet lukt.

De Wet maatschappelijke ondersteuning is een brede wet

Gemeenten zijn niet alleen verantwoordelijk voor het bieden van hulp en ondersteuning aan inwoners die dit nodig hebben, maar hebben ook een taak in het voorkomen dat inwoners een beroep moeten doen op hulp en ondersteuning (preventie). Andere belangrijke taken van gemeenten uit de Wmo zijn het verbeteren van de sociale samenhang, de toegankelijkheid van voorzieningen, diensten en ruimten voor mensen met een beperking, de veiligheid en leefbaarheid in de gemeente. Ook het voorkomen en bestrijden van huiselijk geweld en kindermishandeling en het ondersteunen van mantelzorgers en vrijwilligers is een taak van de gemeente.

Het is de bedoeling dat er in de gemeente een stevige basis van algemene voorzieningen is. Hiermee wordt op tijd herkend en/of voorkomen dat inwoners maatschappelijke ondersteuning nodig hebben. Voor inwoners die extra hulp en ondersteuning nodig hebben, heeft de gemeente maatwerkvoorzieningen beschikbaar. [Artikel 2.1.2. van de Wmo 2015](#) ([link toevoegen in iPad-versie](#)) beschrijft de onderwerpen die terug moeten komen in het Wmo beleidsplan.

Een zo'n integraal mogelijke dienstverlening staat centraal

Vanuit de wet wordt van gemeenten verwacht dat zij een zo integraal mogelijke dienstverlening bieden op het gebied van maatschappelijke ondersteuning, publieke gezondheid, preventie, zorg, jeugdhulp,

onderwijs, welzijn, wonen, werk en inkomen. Daarom wordt in dit beleidsplan per activiteit aangegeven welke beleidsvelden nog meer betrokken zijn bij de uitvoering van de activiteit.

Relatie nieuw Participatie en Re-integratiebeleid en jeugdbeleid

Naast een nieuw Wmo beleidsplan 2021-2025 is tegelijkertijd nieuw Participatie en Re-integratiebeleid 2021-2025 ontwikkeld. Daar waar raakvlakken zijn is de inhoud van de beleidsplannen op elkaar afgestemd. Zo wordt vanuit beide beleidsplannen gewerkt aan het uitgangspunt Iedereen doet (naar vermogen) mee: de inclusieve samenleving. Ook met het beleidsveld jeugd is regelmatig afstemming geweest en inhoud op elkaar afgestemd. Op deze manier werken we samen aan meer integraliteit in het sociaal domein.

Kernboodschap sociaal domein

De kernboodschap sociaal domein is uitgangspunt in het nieuwe beleidsplan. De rode draad in het sociaal domein is:

‘De inwoner draagt verantwoordelijkheid voor zichzelf en zijn omgeving. De gemeente stimuleert de samenleving om in beweging te komen, te ontwikkelen en mee te doen. We doen dit met lef!’.

De kernboodschap bevat verschillende onderdelen. Een toelichting op de verschillende onderdelen in de kernboodschap is terug te vinden in de bijlage [\(link toevoegen in iPad-versie\)](#).

Evaluatie van de activiteiten

De Adviesraad Sociaal Domein geeft in haar advies aan dat zij een evaluatie van de activiteiten missen en met name of de activiteiten bijdragen aan de gewenste resultaten. Er zijn een aantal evaluaties, zoals de Burgerpeiling bij het welzijnswerk en de cliëntervaringsonderzoeken. Maar we zullen er in de toekomst nog meer op letten of de inwoners daadwerkelijk gebaat zijn bij de door de gemeente ingezette activiteiten. In een volgende beleidsplan wordt dan opvolging gegeven aan de uitkomsten van de evaluatie.

Trends en ontwikkelingen

De volgende trends en ontwikkelingen hebben impact op het sociaal domein en de beleidsvoornemens 2021-2025 in het nieuwe Wmo beleidsplan:

- *Doe het zelf: andere burger, andere overheid.*
De relatie tussen burger en overheid verandert. Aan de ene kant nemen burgers meer initiatief en verwachten een overheid die ruimte geeft. Aan de andere kant laat de overheid meer aan burgers over. Er wordt verwacht dat zij meer eigen verantwoordelijkheid nemen en een beroep doen op ondersteuning binnen het eigen netwerk (familie, buurt, mantelzorgers). De rol van de gemeente is meer ondersteunend en kader scheppend. Dit betekent dat de rol van de gemeente wijzigt van ‘zorgen voor’ naar ‘zorgen dat’.
- *Voorkomen: van curatief naar preventief.*
In ondersteuning, zorg, werk en onderwijs verschuift de aandacht richting preventie en het voorkomen dat inwoners een beroep (hoeven) doen op ondersteuning. In de jeugdzorg en de langdurige zorg is er steeds meer aandacht voor het op tijd herkennen van risicovolle situaties en het op tijd ingrijpen om zwaardere zorg en ondersteuning te voorkomen. Vanuit deze trend zien we een verschuiving van de focus op bestrijding van ziekte en veel ondersteuning, naar de focus op het versterken van de gezondheid en zelfredzaamheid door het aanpassen van leefstijl en preventie.
- *Langer thuis: zorg dichtbij en integraal.*
- Door de stijgende levensverwachting, innovatie in de zorg en vergrijzing verandert de zorgvraag. Zorg en ondersteuning wordt vaker dichtbij of aan huis verleend. Door andere wensen over levenskwaliteit en keuzevrijheid, willen veel mensen ook op hogere leeftijd graag zo blijven leven zoals zij gewend zijn en thuis blijven wonen. Met als gevolg een andere woon-, ondersteuning- en zorgvraag. Gemeenten hebben dus te maken met een groeiend aantal thuiswonende inwoners met één of meerdere ondersteuningsvragen op het gebied van wonen, welzijn of zorg. Van inwoners wordt verwacht dat zij meer eigen verantwoordelijkheid nemen en meer gebruik maken van de mogelijkheden in hun eigen

netwerk.

Actuele ontwikkelingen

Coronacrisis

Continuering van zorg is in de coronaperiode een belangrijke taak van de gemeente. Meteen aan het begin van de coronacrisis is een coulancregeling voor de zorgaanbieders vastgesteld. Aanbieders krijgen de ruimte om samen met de cliënt voldoende en passende invulling te geven aan de vorm van ondersteuning. Door deze regeling is bereikt dat aanbieders de benodigde ondersteuning aan Wmo-cliënten, al dan niet in aangepaste vorm, kunnen voortzetten. Er is aandacht voor de situaties waar dat (nog) niet lukt, zowel op cliënt- als op aanbiedersniveau. Op basis van bestuurlijke afspraken tussen het Rijk en de VNG wordt de gemeente gecompenseerd in de extra kosten. Strengere maatregelen of een lockdown zorgen opnieuw voor uitdagingen. Een spoedige vaccinatie is hiervoor belangrijk. De invloed van de coronacrisis op de lange termijn is nog onduidelijk.

Financiën maatwerkvoorzieningen Wmo onder druk

Door verschillende externe ontwikkeling staan de financiën voor de maatwerkvoorzieningen Wmo onder druk. Bijvoorbeeld de aanzuigende werking van het abonnementstarief, demografische ontwikkelingen en de verzwaring van de benodigde zorg. Dit is een autonome ontwikkeling, waarbij de gemeente nauwelijks invloed heeft op de extra uitgaven door het openeinde karakter van de Wmo. Compensatie door het Rijk vanwege de invoering van het abonnementstarief is onzeker en in afwachting van een nieuw kabinet.

1.3 Terugblik

Activiteiten 2019 en 2020

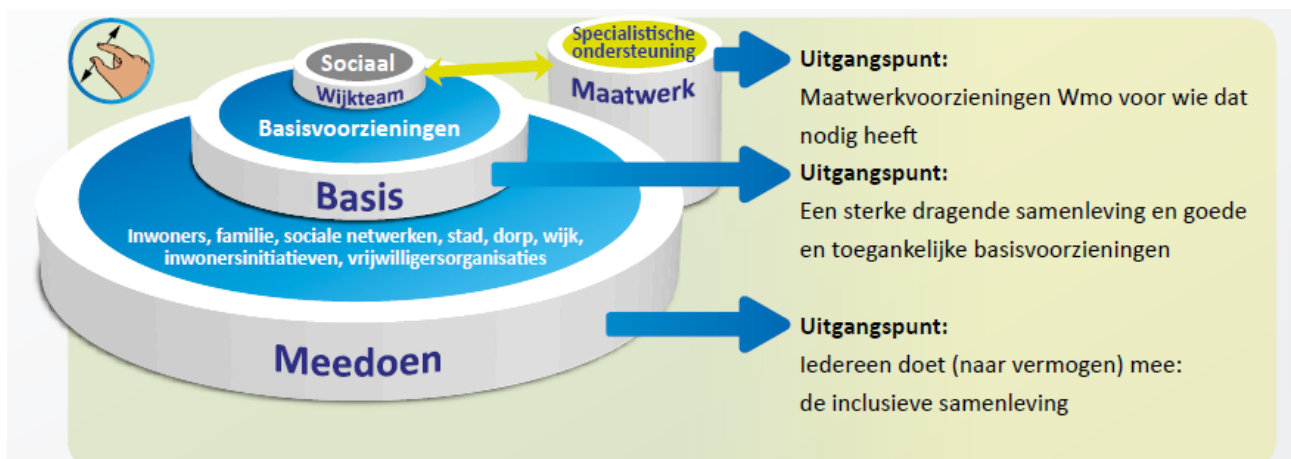
In de bijlage [\(link toevoegen in iPad-versie\)](#) is een overzicht opgenomen met de activiteiten 2019 en 2020 met een korte terugblik op wat er gerealiseerd is.

1.4 Uitgangspunten 2021-2025

Op basis van bestaand beleid staan de volgende drie uitgangspunten ook voor de periode 2021-2025 centraal:

- iedereen doet (naar vermogen) mee: de inclusieve samenleving;
- een sterke dragende samenleving met goede en toegankelijke basisvoorzieningen;
- maatwerkvoorzieningen Wmo voor wie dit nodig heeft.

In de volgende hoofdstukken zijn per uitgangspunt een aantal speerpunten geformuleerd. De speerpunten beschrijven wat we willen bereiken: het gewenste resultaat na de beleidsperiode van het nieuwe beleidsplan. Per speerpunt zijn activiteiten geformuleerd. Hiermee geven we aan wat we gaan doen om het gewenste resultaat te bereiken. Per activiteit wordt aangegeven of het om een bestaande of een nieuwe activiteit gaat. Een bestaande activiteit komt uit eerder vastgesteld beleid, maar wordt wel benoemd voor de volledigheid van het beleidsplan. Nieuwe activiteiten zijn activiteiten die nog niet in bestaand beleid zijn vastgesteld.

Figuur 1. Positie uitgangspunten in de samenleving

2. Iedereen doet (naar vermogen) mee: de inclusieve samenleving

2.1 Inleiding

De gemeente vindt een inclusieve samenleving belangrijk. Hiermee bedoelen we dat we een samenleving willen waarin iedereen ertoe doet en iedereen er bij hoort.

2.2 Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor doen?

1. Een samenleving waarin iedereen ertoe doet en iedereen er bij hoort: de inclusieve samenleving

Als gemeente willen we een samenleving zijn waarin iedereen ertoe doet en iedereen er bij hoort. Sommige inwoners ervaren op grond van afkomst, huidskleur, beperking, geslacht, seksuele voorkeur, geloof of leeftijd soms minder kansen om mee te doen. Daarom ontwikkelen we samen met onze inwoners een Actieplan inclusie. Daarin werken we uit wat we gaan doen om de samenleving inclusiever te maken. Hierin nemen we ook de uitvoering van het VN-verdrag voor de rechten van mensen met een handicap mee. Dit verdrag regelt dat mensen met een beperking op basis van gelijkheid recht hebben om deel te nemen aan de samenleving en dezelfde toegang hebben tot alle onderdelen van de samenleving.

Sporten, bewegen, kunst en cultuur moet voor iedereen toegankelijk zijn

Sommige groepen ervaren drempels om aan sporten, bewegen, kunst en cultuur deel te nemen. Belemmeringen die inwoners ervaren op basis van bijvoorbeeld leeftijd, fysieke of mentale gezondheid, etnische achtergrond, seksuele voorkeur of sociale positie nemen we weg. We willen het aanbod kunst en cultuur toegankelijk maken voor alle inwoners. In de Cultuurnota 2021-2024 werken we dit verder uit.

Met de beleidsnotitie sport en bewegen 2021-2025 'Scoren door samenspel' willen we bereiken dat iedere inwoner een leven lang plezier beleeft aan sporten en bewegen. Vanuit het sport- en beweegbeleid is er aandacht voor kwetsbare inwoners en hoe hier zo goed mogelijk op ingespeeld wordt door sport- en beweegaanbieders.

Vanuit het Gezondheidsbeleid 2020-2024 en het sport- en beweegbeleid gaan we aan de slag met de openbare ruimte

We vinden het belangrijk dat openbare ruimtes, zoals scholen, winkels en gezondheidscentra, goed toegankelijk zijn voor iedereen. We zorgen voor voldoende voorzieningen in de openbare ruimte. Denk aan bankjes, toiletten, rolstoel-/rollatorvriendelijke stoepen en verlichting. Ook willen we meer ontmoetingsplekken organiseren die bijdragen aan meer contact tussen bewoners en de sociale samenhang in de buurt of wijk. Daarnaast is onze openbare ruimte (parken, strand, bos, water, fietspaden wandelpaden enzovoort) het grootste en goedkoopste sport- en beweegpark in onze gemeente. Met de beleidsnotitie sport en bewegen 2021-2025 richten we ons daarom ook op het aantrekkelijk maken van de openbare ruimte voor sporten, bewegen, ontspannen en gezond genieten.

Vanaf 1 januari 2022 treedt de [Omgevingswet](#) (link toevoegen in iPad-versie) in werking

Gemeenten krijgen dan meer ruimte om gezondheid en welzijn mee te nemen bij ruimtelijke ontwikkeling. Bijvoorbeeld bij vergunningen of de inrichting van woonwijken. Samen met het team ruimtelijke ontwikkeling werken we aan de verbinding tussen het fysieke en sociale domein. Het doel: een gezonde en aantrekkelijke leefomgeving voor de inwoner.

Wat gaan we daarvoor doen?	Beleidsveld(en)	In welk jaar?	Bestaande of nieuwe actie?
Het ontwikkelen van een breed gedragen Actieplan inclusie, wat in samenwerking met inwoners wordt	Basisvoorzieningen	2021	Bestaand

geschreven.			
We zorgen ervoor dat kunst en cultuur voor alle inwoners toegankelijk is. We werken dit verder uit in de Cultuurnota 2021-2024.	Cultuur Basisvoorzieningen	2021	Bestaand
We blijven sport- en beweegaanbieders ondersteunen in hoe om te gaan met kwetsbare doelgroepen via onder andere de inzet van verenigingsondersteuning.	Sport en bewegen Basisvoorzieningen Participatie	2021, 2022	Bestaand
Het uitvoeren van de activiteiten uit beleidsnotitie sport en bewegen 2021-2025 'Scoren door samenspel', gericht op sporten en bewegen voor kwetsbare doelgroepen.	Sport en bewegen Basisvoorzieningen Participatie	2021, 2022	Bestaand
Het uitvoeren van de activiteiten uit het Gezondheidsbeleid 2020-2024.	Gezondheid	2021, 2022	Bestaand
We onderzoeken de mogelijkheden om de toegankelijkheid van openbare ruimtes te verbeteren en meer ontmoetingsplekken organiseren.	Gezondheid Ruimtelijke ontwikkeling Sport en bewegen	2021, 2022	Bestaand
Samen met het team ruimtelijke ontwikkeling ontwikkelen we een proeftuin om een gezamenlijk vraagstuk binnen het thema gezonde leefomgeving uit te werken.	Gezondheid Ruimtelijke ontwikkeling	2021	Nieuw

2. Zoveel mogelijk inwoners nemen actief deel aan de samenleving

Met de [Participatiewet](#) ([link toevoegen in iPad-versie](#)) wil de overheid bereiken dat iedereen (naar vermogen) meedoet. Voor sommige inwoners met een lange afstand tot de arbeidsmarkt is een werkervaringsplek of een soortgelijk traject lastig. De gemeente wil daarom kwetsbare inwoners met een grote afstand tot de arbeidsmarkt stimuleren om (weer) mee te doen in de samenleving. Dit kan door het uitvoeren van maatschappelijke activiteiten, zoals bijvoorbeeld geleid vrijwilligerswerk. Bij geleid vrijwilligerswerk wordt de kwetsbare inwoner met een afstand tot de arbeidsmarkt onder begeleiding aan vrijwilligerswerk geholpen. Dit wordt dus door anderen geregeld en/of ingericht. Daarnaast worden er afspraken gemaakt over de voorwaarden waaronder en/of de manier waarop wordt deelgenomen. Een maatwerkbenadering is hierbij belangrijk. Kwetsbare inwoners worden gestimuleerd om hun talenten te gebruiken. De gemeente faciliteert vrijwilligersorganisaties om dit mogelijk te maken door hen een goede ondersteuningsstructuur te bieden.

Wat gaan we daarvoor doen?	Beleidsveld(en)	In welk jaar?	Bestaande of nieuwe actie?
Inwoners die (nog) ver van de arbeidsmarkt staan stimuleren om te participeren in de samenleving via vrijwilligerswerk, bijvoorbeeld vanuit activeringstrajecten vanuit de Werkjouw.	Participatie, Vrijwilligers Basisvoorzieningen	2021, 2022	Bestaand
Voor ondersteuning bij geleid vrijwilligerswerk kunnen vrijwilligers(organisaties) terecht bij de lokale	Basisvoorzieningen Vrijwilligers Participatie	2021, 2022	Bestaand

ondersteuningspunten.			
We hebben extra aandacht voor jongeren vanuit Praktijkonderwijs (Pro) en Voortgezet Speciaal Onderwijs (Vso) en kwetsbare jongeren die geen onderwijs volgen. Door een goede samenwerking met docenten Vso/Pro, RMC (Regionale Meld- en Coördinatiefunctie), het sociaal wijkteam en de jongerencoaches van Pastiel.	Participatie Jeugd Onderwijs Wmo beleid	2021, 2022	Bestaand

Toelichting activiteit extra aandacht voor jongeren (pop-up in iPad-versie):

Vanuit het Participatie en Re-integratiebeleid 2021-2025 wordt gewerkt aan een sluitende aanpak voor kwetsbare jongeren. Deze jongeren krijgen extra aandacht binnen het sociaal wijkteam door verbinding te maken tussen de Jeugdwet, Wmo en Participatiewet, maar ook de inzet van het RMC. Een uitgebreidere toelichting op dit speerpunt is terug te vinden in het Participatie en Re-integratiebeleid 2021-2025.

3. Inwoners kunnen zo lang mogelijk in hun eigen leefomgeving blijven

De gemeente vindt het belangrijk dat inwoners zo lang mogelijk in hun eigen leefomgeving kunnen blijven. We verwachten van onze inwoners dat zij zelf actief aan de slag gaan met het passend maken van hun woning voor de toekomst. Daarvoor zijn zij als eerste zelf financieel verantwoordelijk. Vanuit de gemeente zetten we in op bewustwording voor de gevolgen van langer zelfstandig wonen voor inwoners met en zonder een beperking. Daarnaast zorgen we ervoor dat inwoners een zinvolle dag invulling hebben en naar vermogen meedoen in de samenleving.

Met 'Samen Thuis in de Wijk' zetten we ons in voor een fijne en veilige woonomgeving voor iedereen

In gemeente De Fryske Marren wonen steeds meer mensen met een grotere zorgvraag in de buurt of wijk. Dit vraagt vaak om een goede ondersteuning van betrokken partijen, zoals: zorgaanbieders, buurtwerkers, gemeente en woningcorporaties. Met 'Samen Thuis in de Wijk' hebben deze partijen afgesproken zich gezamenlijk in te zetten om het zelfstandig wonen in de buurt of wijk voor iedereen, met en zonder zorgvraag, fijn en veilig te laten zijn. We voeren de samenwerkingsafspraken uit en ontwikkelen 'Samen Thuis in de Wijk' verder door. Bijvoorbeeld door het bieden van een zachte landing in de wijk.

Begripsverklaring (als pop-up in iPad-versie):

Met zachte landing in de wijk bedoelen we dat het belangrijk is dat als iemand zelfstandig in de buurt of wijk woont of komt wonen, aan de volgende onderdelen wordt voldaan:

- goed wonen, veilig thuis;
- passende ondersteuning;
- waardevolle daginvulling;
- gezonde financiën; en
- fijne leefomgeving.

Wat gaan we daarvoor doen?	Beleidsveld(en)	In welk jaar?	Bestaande of nieuwe actie?
Een vervolg geven aan de bewustwordingscampagne langer zelfstandig thuiswonen 'Thuis Best'.	Wonen Wmo beleid	2021, 2022	Bestaand
Regie voeren op de uitvoering van de gemaakte samenwerkingsafspraken 'Samen Thuis in de Wijk'.	Wonen Wmo beleid	2021, 2022	Bestaand
Het ontwikkelen van een gebiedsgerichte	Basisvoorzieningen	2021, 2022	Nieuw

aanpak voor het gebruiken van talenten van inwoners om een zinvolle daginvulling in te richten en daarmee eenzaamheid tegen te gaan.	Wmo beleid		
Het inventariseren van onderdelen uit het landelijke Programma Langer Thuis die in onze gemeente nog ontbreken en deze waar nodig invoeren in gemeente De Fryske Marren.	Wmo beleid Wonen Mantelzorg Vrijwilligers	2021, 2022	Nieuw

4. Snelle en succesvolle inburgering, participatie en integratie van nieuwkomers

We willen dat nieuwe inwoners met een inburgeringsplicht zo snel mogelijk meedoen in onze gemeente. En dat ze ook zo snel mogelijk werk vinden. Met andere woorden succesvol inburgeren, participeren en integreren. De gemeente maakt daarom kennis met nieuwkomers, als het kan al vanuit het asielzoekerscentrum. Samen met hen wordt via een brede intake een persoonlijk plan (PIP) gericht op inburgering en participatie opgesteld. In dit plan speelt kennis(maken) met de nieuwe leefomgeving, de lokale samenleving en welzijn een belangrijk rol. Samen met de verschillende netwerkpartners in het werkveld zorgt de gemeente ervoor dat nieuwkomers vanaf het begin aan de slag gaan met hun eigen toekomst en (zelf)redzaam worden in onze gemeente.

Wat gaan we daarvoor doen?	Beleidsveld(en)	In welk jaar?	Bestaande of nieuwe actie?
Integratie en inburgering van nieuwkomers mogelijk maken door middel van maatschappelijke begeleiding. Dit programma is gericht op ondersteuning met praktische zaken (wonen, financiën, zorg en onderwijs) en kennismaking met de gemeente en nieuwe leefomgeving (inclusief verenigingen en organisaties).	Inburgering en integratie Participatie Basisvoorzieningen	2021, 2022	Bestaand
Op basis van de Huisvestingswet (link toevoegen in iPad-versie) mensen met een verblijfstatus in de gemeente huisvesten in de sociale huursector en mogelijk aanvullende huisvesting in bestaande gebouwen en/of tijdelijke woningen.	Wonen Inburgering en integratie Participatie	2021, 2022	Bestaand
Via het uitvoeringsplan Inburgering, Participatie en Integratie worden, vooruitlopend op de wet Inburgering 2022, nieuwkomers en oudkomers ondersteund en gestimuleerd om mee te doen in de (lokale) samenleving en op de arbeidsmarkt.	Inburgering en integratie Participatie Basisvoorzieningen	2021	Bestaand
Het ontwikkelen van een beleidsplan inburgering waarmee de gemeente inburgeringsplichtige nieuwkomers op het gebied van inburgering, participatie en integratie ondersteunt.	Inburgering en integratie Participatie Basisvoorzieningen Gezondheid	2021	Nieuw

Begripsverklaring (als pop-up in iPad-versie):

Oudkomers: statushouders die al in gemeente De Fryske Marren wonen, maar nog niet participeren.

Nieuwkomers: nieuwe statushouders die nog gehuisvest moeten worden in gemeente De Fryske Marren.

5. Armoede en schulden samen aanpakken van preventie tot nazorg

Vanuit het beleidsplan 'Armoede en Schulden samen aanpakken van preventie tot nazorg 2020-2025' zorgen we ervoor dat alle inwoners die leven in armoede of financiële problemen ervaren, mee kunnen doen. Armoede en schulden zijn maatschappelijk problemen. We gaan deze samen met onze partners aanpakken vanuit verschillende perspectieven: laaggeletterdheid, gezondheid, sociaal netwerk en financiën. De gemeente verstrekt verschillende soorten inkomensondersteuning en zet daarnaast actief in op activiteiten gericht op preventie en vroegsignalering. De budgetcoaches (onderdeel van het sociaal wijkteam) functioneren als een eerste aanspreekpunt voor inwoners met beginnende of problematische schulden. Zij gaan in gesprek met de inwoner om de situatie in kaart te brengen. Samen met de inwoner gaan ze aan de slag met een plan gericht op het oplossen van de (beginnende) schulden en de onderliggende problematiek.

Wat gaan we daarvoor doen?	Beleidsveld(en)	In welk jaar?	Bestaande of nieuwe actie?
Het uitvoeren van het Beleidsplan Armoede en schulden samen aanpakken van preventie tot nazorg 2020-2025.	Armoede en schulden Participatie Wonen	2021, 2022 en verder	Bestaand

3. Een sterke dragende samenleving met goede toegankelijke basisvoorzieningen

3.1 Inleiding

De gemeente verwacht van haar inwoners dat zij in eerste instantie zelf in hun netwerk, via een inwonersinitiatief of in basisvoorzieningen, naar een oplossing zoeken voor een probleem. Eigen verantwoordelijkheid en zelfredzaamheid zijn belangrijke begrippen. De inwoner draagt verantwoordelijkheid voor zichzelf en zijn omgeving. De gemeente ondersteunt inwoners hierin door de dragende samenleving en basisvoorzieningen te ondersteunen en te versterken. Een sterke sociale basis draagt bij aan een inclusieve samenleving waarin iedereen (naar vermogen) meedoet.

Wat bedoelen we met dragende samenleving?

Met dragende samenleving bedoelen we dat wat inwoners zelf doen of zelf zouden kunnen doen, voor zichzelf, voor elkaar en gezamenlijk. Het gaat dan om het individuele niveau (mantelzorg, onderlinge hulp, vrijwilligerswerk), maar ook het collectieve niveau (verenigingen, clubs, buurt- en inwonersinitiatieven, religieuze organisaties). De dragende samenleving zorgt ervoor dat inwoners die ondersteuning nodig hebben, langer zonder of met minder professionele hulp zelfstandig kunnen blijven wonen, veilig over straat kunnen en zelfstandig kinderen groot kunnen brengen. De gemeente ondersteunt de dragende samenleving waar mogelijk en zet zich in om de dragende samenleving te versterken.

Wat bedoelen we met basisvoorzieningen?

Basisvoorzieningen zijn algemene voorzieningen en activiteiten die in buurten en wijken nodig zijn voor het goed functioneren van de samenleving. Deze basisvoorzieningen zijn toegankelijk voor alle inwoners. Het zijn voorzieningen waar alle inwoners van gemeente De Fryske Maren (kunnen) komen en zonder verwijzing gebruik van (kunnen) maken. Een basisvoorziening heeft een regulier aanbod. Er wordt bijvoorbeeld informatie en advies geboden, maar ook voorlichting en preventie. De gemeente zet zich in voor een breed aanbod van basisvoorzieningen. Hier wordt op tijd herkend of en wordt voorkomen dat inwoners maatschappelijke ondersteuning nodig hebben.

3.2 Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor doen?

1. Elke buurt of wijk heeft voldoende voorzieningen binnen bereik

De gemeente verwacht dat inwoners in eerste instantie zelf op zoek gaan naar een oplossing voor een maatschappelijke vraag. Om inwoners hierin te ondersteunen willen we dat elke buurt of wijk de voorzieningen en activiteiten heeft die nodig zijn voor het goed functioneren van de buurt of wijk. Deze voorzieningen zijn vindbaar en toegankelijk voor alle inwoners. Een voorziening hoeft niet altijd een locatie te zijn, bijvoorbeeld een ontmoetingsplek. Onder voorzieningen verstaan we ook de aanwezigheid van een buurtwerker.

We willen de sociale samenhang en leefbaarheid in stad, dorpen, wijken en buurten behouden en waar nodig versterken of verbeteren. Verbondenheid tussen inwoners zorgt voor stabiliteit en balans in hun wijk en buurt. Naast gezonde en prettige leefomstandigheden, houdt dit in dat inwoners naar elkaar omzien. Ze houden, samen met professionals, bij de meer kwetsbare inwoners in de wijk en buurt een oogje in het zeil. Dit met als doel om signalen op tijd te herkennen en actie te ondernemen wanneer zaken fout dreigen te gaan.

Wat gaan we daarvoor doen?	Beleidsveld(en)	In welk jaar?	Bestaande of nieuwe actie?
Het monitoren, evalueren en bijsturen van	Basisvoorzieningen	2021, 2022	Bestaand

de uitvoering van de welzijnsopdracht 'van zorgen voor naar zorgen dat' door welzijnsorganisatie Sociaal werk De Kear.			
Het zichtbaar maken van basisvoorzieningen per wijk of buurt, bijvoorbeeld met het digitale platform DFMcentraal.	Basisvoorzieningen	2021, 2022	Bestaand
Het stimuleren van zo goed en zoveel mogelijk gebruik van het digitaal platform DFMcentraal waarmee inwonersinitiatieven en basisvoorzieningen per wijk of buurt zichtbaar zijn.	Basisvoorzieningen Communicatie Cultuur	2021, 2022	Bestaand
Dorpencoördinatoren en buurtwerkers zijn samen de ogen en oren van de gemeente in de dorpen en buurten. Zij werken samen aan het behouden en waar nodig versterken van de sociale samenhang en de leefbaarheid in de dorpen en buurten.	Basisvoorzieningen Dorpencoördinatoren	2021, 2022	Bestaand
Met de pilot 'Doen wat voor de hand ligt', worden inwoners met (zorg)vragen naar basisvoorzieningen doorverwezen waar mogelijk.	Basisvoorzieningen Wmo beleid	2021	Bestaand
Het ontwikkelen van sociaal-cultureel accommodatiebeleid waarmee duidelijk wordt welke criteria de gemeente hanteert voor het organiseren van accommodatie voor inwoners en vrijwilligersorganisaties.	Basisvoorzieningen Cultuur Vrijwilligers	2021	Nieuw
De rol van de bibliotheek in het sociaal domein doorontwikkelen en verbreden	Bibliotheekbeleid Basisvoorzieningen VVE Participatie Cultuur	2021, 2022	Bestaand

Toelichting pilot 'Doen wat voor de hand ligt' (pop-up in iPad-versie):

In Oudehaske en Rottum is eind 2020 de pilot 'Doen wat voor de hand ligt' gestart. Met de pilot 'Doen wat voor de hand ligt' verwijzen we inwoners naar basisvoorzieningen. Medewerkers van het sociaal wijkteam, het klantencontactcentrum van de gemeente en sociaal werk De Kear beoordelen (zorg)vragen van inwoners en verwijzen inwoners waar mogelijk door naar basisvoorzieningen in plaats van maatwerkvoorzieningen.

2. We stimuleren inwoners om verantwoordelijkheid te dragen voor zichzelf en hun omgeving

Inwonersinitiatieven versterken de sociale kracht in een wijk of buurt. De gemeente stimuleert en versterkt inwonersinitiatieven. Hiermee willen we bereiken dat de sociale samenhang in een wijk of buurt behouden blijft of toeneemt. Inwoners ondersteunen elkaar en zetten zich actief in voor hun leefomgeving.

We stimuleren dorpshuizen om zich in te spannen voor de sociale samenhang en leefbaarheid in dorpen door middel van het Wmo-convenant. Het Wmo-convenant benoemt de activiteiten die de dorpshuizen organiseren. De gemeente stelt hier tegenover dat dorpshuizen geen gemeentelijke heffingen over het dorpshuisgedeelte hoeven te betalen.

Wat gaan we daarvoor doen?	Beleidsveld(en)	In welk jaar?	Bestaande of
----------------------------	-----------------	---------------	--------------

			nieuwe actie?
Het versterken en stimuleren van inwonersinitiatieven.	Inwonersinitiatieven Wmo beleid Leefbaarheid	2021, 2022	Bestaand
De bibliotheek inzetten als ondersteuner voor inwonersinitiatieven door ruimte, collectie en faciliteiten beschikbaar te stellen.	Bibliotheekbeleid Inwonersinitiatieven	2021, 2022	Bestaand
Dorpshuizen stimuleren om zich in te spannen voor de samenleving door middel van het Wmo-convenant.	Wmo beleid Dorpshuizenbeleid	2021, 2022	Bestaand
Het actualiseren van het dorpshuizenbeleid in samenspraak met dorpshuizen en plaatselijke belangen.	Dorpshuizenbeleid Dorpencoördinatoren	2021	Bestaand

3. Alle inwoners hebben voldoende taal-, reken- en digitale vaardigheden, zodat zij zichzelf (naar vermogen) kunnen redden

De ontwikkelingen in de samenleving gaan snel. Kennis en informatie is steeds belangrijker. (Digi)taalvaardig en goed geïnformeerd zijn, vormen basisvoorwaarden om goed mee te kunnen doen in een samenleving. Een samenleving waarin de zelfredzaamheid van inwoners steeds meer gestimuleerd wordt. Inwoners die laaggeletterd zijn ervaren hier moeite mee. Laaggeletterdheid houdt in dat mensen moeite hebben met lezen, schrijven en/of het gebruik van schriftelijke en digitale informatie. Wij vinden het belangrijk dat inwoners beschikken over voldoende (digi)taal- en rekenvaardigheden om zo zelfstandig mogelijk mee te doen in de samenleving. De gemeente zet zich in om laaggeletterdheid te verminderen en te voorkomen. Dit doen we samen met lokale netwerkpartners.

Taalvaardigheid begint al op jonge leeftijd

Daarom bieden we voor- en vroegschoolse educatie (VVE) aan jonge kinderen, zodat zij zich optimaal ontwikkelen. Hiermee willen we taalachterstanden van peuters en kleuters voorkomen en/of aanpakken. We ontwikkelen een VVE beleidsplan waarin we beschrijven hoe we toe willen naar een zo groot mogelijk bereik van doelgroeppeuters op VVE-locaties. We maken resultaatafspraken met het basisonderwijs en de kinderopvang. Ook werken we de doorgaande leerlijn van kinderopvang naar basisonderwijs verder uit.

Begripsverklaring (pop-up in iPad-versie):

Doelgroeppeuters: peuters die een indicatie hebben gekregen van de Jeugdgezondheidszorg omdat ze een taal- of ontwikkelingsachterstand hebben. We willen zoveel mogelijk doelgroeppeuters bereiken. Een bereik van 100% zou betekenen dat 100% van de geïndiceerde peuters een VVE-aanbod krijgt.

Wat gaan we daarvoor doen?	Beleidsveld(en)	In welk jaar?	Bestaande of nieuwe actie?
Het ontwikkelen van bibliotheekbeleid voor de periode 2021-2025.	Bibliotheekbeleid	2021	Nieuw
Samen met de gemeenten in de arbeidsmarktregio Fryslân worden jaarlijks afspraken gemaakt over de WEB-middelen (Wet educatie beroepsonderwijs).	Bibliotheekbeleid Participatie	2021, 2022	Bestaand
Het versterken van de lokale en regionale samenwerking op het gebied van laaggeletterdheid.	Bibliotheekbeleid Participatie VVE	2021, 2022	Bestaand
Het stimuleren en faciliteren van een gezamenlijke aanpak laaggeletterdheid door	Bibliotheekbeleid Participatie	2021, 2022	Bestaand

bijvoorbeeld het faciliteren van Digi-taalhuizen waar inwoners terecht kunnen om hun (digi)taal- en rekenvaardigheden te vergroten en versterken.	VVE		
Het ontwikkelen van een VVE beleidsplan waarin we beschrijven hoe we omgaan met de laatste ontwikkelingen op het gebied van VVE.	VVE	2021	Nieuw
Het uitvoeren van het nieuwe VVE beleidsplan.	VVE Bibliotheekbeleid Participatie	2021 en verder	Nieuw

4. Inwoners groeien gezond op en ontwikkelen een gezonde leefstijl

Gemeenten zijn verantwoordelijk voor de uitvoering van de Wet Publieke Gezondheid. Hiervoor heeft de gemeente het Gezondheidsbeleid 2020-2024 vastgesteld. Gezondheid is meer dan niet ziek zijn.

Gezondheid gaat over meedoen in de samenleving, het uitvoeren van betekenisvol werk en/of andere activiteiten en over de omgeving waarin je leeft. Dit wordt ook wel Positieve Gezondheid genoemd.

Vanuit het gezondheidsbeleid wordt gewerkt aan vijf ambities:

1. Gezondheid in de fysieke- en sociale leefomgeving;
2. Levensverwachting kwetsbare inwoners verhogen;
3. Aan de slag met druk op het dagelijks leven bij jeugd en jongvolwassenen;
4. Vitaal ouder worden;
5. Gezonde leefstijl stimuleren en behouden.

Het gezondheidsbeleid richt zich op de ondersteuning van kwetsbare inwoners

Niet voor iedereen is het mogelijk om de juiste keuzes te maken en de dagelijkse verleidingen te weerstaan. Met de ambitie 'levensverwachting kwetsbare inwoners verhogen' gaan we bijvoorbeeld aan de slag met het Zorgpad vroegsignalering kwetsbare zwangeren. Hiermee willen we de samenwerking rondom geboortezorg versterken. Zo geven we elke inwoner een zo goed mogelijke start. Daarnaast stimuleren we een gezonde leefstijl bij inwoners om te voorkomen dat zij ondersteuning nodig hebben. We richten ons daarbij op overgewicht, problematisch alcoholgebruik, drugsgebruik en roken en het vergroten van de weerbaarheid en veerkracht van jongeren.

Kinderen leggen in hun jeugd een belangrijke basis voor toekomstige (on)gezondheid en gedrag

Sport en bewegen bij kinderen helpt bij de fysieke en mentale ontwikkeling en heeft een grote pedagogische waarde. Daarom ondersteunen we vanuit de beleidsnotitie sport en bewegen 2021-2025 sportbestuurders bij het creëren van een veilig sportklimaat voor kinderen en jeugdigen, zodat zij gezond opgroeien.

Voor inwoners met een (verhoogd risico op) gezondheidsachterstand is blijvend sporten en bewegen van grote meerwaarde op de gezondheid en het welzijn

Sporten en bewegen kan bijdragen aan het herstel of het voorkomen van achteruitgang van de gezondheid en draagt daardoor bij aan lagere zorgkosten. Vanuit het sport- en beweegbeleid stimuleren we sport- en beweegaanbieders om nauwer samen te werken met (zorg)organisaties zoals de GGD, fysiotherapeuten, huisartsen en het sociaal wijkteam.

Wat gaan we daarvoor doen?	Beleidsveld(en)	In welk jaar?	Bestaande of nieuwe actie?
Het uitvoeren van de activiteiten uit het Gezondheidsbeleid 2020-2024.	Gezondheid Sport en bewegen	2021, 2022	Bestaand
Het inkopen van extra diensten van de GGD	Gezondheid	2021, 2022	Bestaand

(Gemeenschappelijke Gezondheidsdienst) die aansluiten bij de uitvoering van het gezondheidsbeleid en gericht zijn op collectieve preventie.			
Met de pilot 'Welzijn op Recept' starten we een samenwerking op tussen huisartsenpraktijken en sociaal werk De Kear waarmee welzijnsinterventies worden ingezet om de lichamelijke en mentale gezondheid van inwoners te vergroten.	Basisvoorzieningen Gezondheid	2021, 2022	Bestaand
Het uitvoeren van de activiteiten uit beleidsnotitie sport en bewegen 2021-2025 'Scoren door samenspel', gericht op sporten en bewegen voor kinderen en inwoners met een verhoogd risico op een gezondheidsachterstand.	Sport en bewegen Gezondheid Jeugd	2021, 2022	Nieuw

Toelichting pilot 'Welzijn op recept' (pop-up in iPad-versie):

Met de pilot 'Welzijn op Recept' investeren we in de fysieke en mentale gezondheid van inwoners in de volle breedte. Mensen met psychosociale problemen komen vaker bij de huisarts dan andere mensen. Een deel van deze mensen heeft geen medicijnen of psychologische hulp nodig en kan op een andere manier geholpen worden. Bijvoorbeeld als het gaat over sociale problemen, schulden of eenzaamheid. In Lemmer zetten huisartsen binnen het Zorgplein al een aantal jaren in op de verbinding met welzijn. Met de pilot 'Welzijn op Recept' sluiten we hierbij aan. Vanuit deze pilot werken huisartsenpraktijken nauw samen met sociaal werk De Kear. De huisarts heeft vanuit de pilot de mogelijkheid om inwoners door te verwijzen naar een welzijnscoach. De welzijnscoach kijkt samen met de inwoner welke welzijnsinterventies het beste bij hem of haar past om zijn of haar gezondheid in de volle breedte te verbeteren.

5. Het voorkomen, op tijd signaleren en duurzaam stoppen van huiselijk geweld en kindermishandeling

Op basis van de Wet maatschappelijke ondersteuning en de Jeugdwet zijn de gemeenten sinds 2015 verantwoordelijk voor een ketenbrede aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling. Met een ketenbrede aanpak bedoelen we de samenwerking tussen onder andere het sociaal wijkteam, Veilig Thuis, politie, gecertificeerde instellingen voor jeugdbescherming en jeugdreclassering, de Raad voor de Kinderbescherming, hulpverlenende instanties en scholen. Samen met deze ketenpartners onderhouden en bouwen we verder aan de stevige en duurzame basis voor het voorkomen en duurzaam stoppen van huiselijk geweld en kindermishandeling in gemeente De Fryske Marren.

Met 'The Village' zetten we in op een veilige omgeving voor ieder kind

Binnen het gemeentelijke programma 'Tink om us Bern' (voorheen de pedagogische visie), is samen met beroepsopvoeders een pedagogische visie opgesteld met als uitgangspunt: 'It takes a village to raise a child'. Met dit uitgangspunt willen we bereiken dat scholen, naschoolse opvang, sportclubs en vrijwilligers zich bewust zijn van dat zij deel uitmaken van 'The Village'. Ook als het om de veiligheid van jeugdigen en jongeren gaat.

Begripsverklaring (pop-up in iPad-versie):

The Village: de organisaties en mensen die deel uit maken van 'The Village' dragen bij aan een veilig omgeving voor ieder kind en ziet dit als een bijdrage in het 'gewoon opvoeden' van kinderen. Bijvoorbeeld door het bieden van ondersteuning aan ouders of als bij-opvoeder naast de ouders. Ook organisaties die actief zijn op het gebied van maatschappelijke ondersteuning in de gemeente zijn onderdeel van 'The Village'. Daarom hebben deze organisaties een meldcode Huiselijk geweld en kindermishandeling (inclusief een kindcheck) die zij toepassen wanneer dit nodig is. Daarnaast hebben zij een aandachtsfunctionaris aangesteld waarmee hun deskundigheid geborgd is.

Kindcheck: de kindcheck houdt in dat een organisatie in de contacten met volwassenen nagaat of er kinderen in het gezin zijn en inschat of zij veilig zijn.

Definities begrippen huiselijk geweld en kindermishandeling (pop-up in iPad-versie):

Voor huiselijk geweld en kindermishandeling zijn meerdere begrippen toepasbaar. We gebruiken in Friesland de volgende definities, waarbij we de landelijke vastgestelde formuleringen volgen:

- Veiligheid: in de aanpak huiselijk geweld en kindermishandeling is veiligheid een belangrijk onderdeel. In het bijzonder gaat het om de veiligheid van alle betrokkenen en kinderen. In de landelijke visie Gefaseerde Ketenzorg is de volgende definitie voor veiligheid opgenomen: *‘veiligheid is de aanwezigheid van krachten die hebben laten zien voldoende en gedurende lange tijd te beschermen tegen het gevaar. Het gevaar bestaat uit de feitelijke onveilige gebeurtenissen die zich hebben voorgedaan en waarover zorg is dat ze zich herhalen’*. Er wordt onderscheid gemaakt tussen veiligheid op de korte termijn (directe veiligheid) en veiligheid op de lange termijn (stabiele veiligheid).
- Huiselijk geweld: onder huiselijk geweld verstaan we: *‘geweld dat door iemand uit de huiselijke kring van het slachtoffer is gepleegd’*. Met huiselijke kring bedoelen we (ex-)partners, familieleden en huisvrienden. Het woord huiselijk verwijst niet naar de plaats van het delict (het kan zowel binnenshuis als buitenshuis plaatsvinden), maar naar de relatie tussen de pleger en het slachtoffer. Bij huiselijk geweld kan het gaan om lichamelijk, psychisch of seksueel geweld. Het gaat over verschillende vormen van geweld, zoals (ex-)partnergeweld, eengerelateerd geweld, kindermishandeling, ouderenmishandeling of geweld tegen ouders.
- Kindermishandeling: onder kindermishandeling verstaan we: *‘elke vorm van een voor een minderjarige bedreigende of gewelddadige interactie van fysieke, psychische of seksuele aard, die de ouders of andere personen ten opzichte van wie de minderjarige in een relatie van afhankelijkheid of onvrijheid staat, actief of passief opdringen, waardoor ernstige schade wordt berokkend of dreigt te worden berokkend aan de minderjarige in de vorm van fysiek of psychisch letsel’*. Het gaat hierbij om: seksuele mishandeling, fysieke mishandeling, emotionele/psychische mishandeling, fysieke verwaarlozing, emotionele/psychische verwaarlozing en getuige zijn van partnergeweld.
- Ouderenmishandeling: onder ouderenmishandeling van een ouder persoon (iemand van 65 jaar of ouder) verstaan we: *‘het handelen of het nalaten van handelen van al degenen die in een persoonlijke of professionele relatie met de oudere staan, waardoor de oudere persoon (herhaaldelijk) lichamelijke en/ of psychische en/ of materiële schade lijdt, dan wel vermoedelijk lijden zal een waarbij van de kant van de oudere sprake is van een vorm van gedeeltelijke of volledige afhankelijkheid’*.
- Geweld in afhankelijkheidsrelaties: onder geweld in afhankelijkheidsrelaties verstaan we: *‘alle vormen van geweld waarbij afhankelijkheidsrelaties bestaan tussen slachtoffer(s) en pleger(s)’*. Afhankelijkheidsrelaties zijn relaties die zich kenmerken door een ongelijkwaardige verdeling van economische en sociale middelen. Zowel huiselijk geweld, kindermishandeling als ouderenmishandeling, maar ook uitbuiting en mensenhandel zijn vormen van geweld in afhankelijkheidsrelaties. Hierin heeft de gemeente een verantwoordelijkheid. Als het gaat om geweld binnen organisaties ligt de verantwoordelijkheid bij de betreffende organisatie. Hierbij kan gedacht worden aan geweld uitgeoefend door professionals of vrijwilligers tegenover hun cliënten, maar ook door cliënten tegenover elkaar. Hiervan kan melding worden gedaan bij de organisatie zelf en/of de verantwoordelijke inspectie van de rijksoverheid.

Wat gaan we daarvoor doen?	Beleidsveld(en)	In welk jaar?	Bestaande of nieuwe actie?
Het actualiseren van het Actieplan huiselijk geweld en kindermishandeling De Fryske Marren 2016-2017.	Wmo beleid Jeugd	2021	Bestaand
Het uitvoeren van de activiteiten uit het geactualiseerde Actieplan huiselijk geweld en kindermishandeling De Fryske Marren.	Wmo beleid Jeugd	2021, 2022	Nieuw

Het ontwikkelen van samenhangend beleid dat gericht is op sociale veiligheid, mensenhandel, huiselijk geweld en kindermishandeling.	Wmo beleid Jeugd	2021	Nieuw
Het actualiseren van het provinciaal Actieplan Geweld Hoort Nergens Thuis 1999-2022.	Wmo beleid Jeugd	2022	Bestaand

6. We versterken de maatschappelijke functie van sport, bewegen en cultuur

Sport, bewegen en cultuur zijn onderdeel van de sociale basis in de samenleving. Sport, bewegen en cultuur hebben een maatschappelijke functie op het gebied van ontmoeting tussen inwoners, het versterken van de sociale samenhang en leefbaarheid in wijken en buurten en dragen bij aan de fysieke en mentale gezondheid van inwoners. Inwoners die voldoende sporten en bewegen wonen langer zelfstandig thuis, blijven aantoonbaar vitaler in lichaam en geest en voeren langer zelfstandig activiteiten uit. Sport- en beweegprogramma's kunnen bijdragen aan het verminderen van de inzet van gespecialiseerde zorg of de zorg effectiever maken. We stimuleren en faciliteren de onderlinge samenwerking en verbinding tussen sport- en beweegaanbieders, zorgaanbieders en welzijnswerk om sport en bewegen in te zetten voor doelen als participatie, preventie, arbeids(re)integratie en zelfredzaamheid.

Kunst en cultuur zorgen ervoor dat mensen zich minder snel eenzaam voelen, geeft zingeving en zorgt voor sociale ontmoetingen. Kunst en cultuur vervullen een belangrijke functie voor de leefbaarheid in een buurt of wijk en draagt bij aan de persoonlijke ontwikkeling van mensen. Culturele programma's houden inwoners actief en versterken de sociale verbinding tussen inwoners onderling, stad, dorp, wijk en buurt. Door de inzet van culturele activiteiten en projecten ontstaat er een cultureel actief netwerk en willen we voorkomen dat inwoners maatschappelijke ondersteuning nodig hebben. De gemeente zorgt ervoor dat inwoners culturele voorzieningen kunnen vinden en er gebruik van kunnen maken.

Wat gaan we daarvoor doen?	Beleidsveld(en)	In welk jaar?	Bestaande of nieuwe actie?
In samenwerking met sociaal werk de Kear en het Sportbedrijf De Fryske Marren passen we effectief bewezen sport- en beweeginterventies toe en monitoren we of de beweegrichtlijnen worden gehaald.	Sport en bewegen Basisvoorzieningen	2021, 2022	Bestaand
Het faciliteren van een jaarlijks overleg tussen sport- en beweegaanbieders, zorgaanbieders en welzijnswerk, zodat zij elkaar leren kennen, er gezamenlijke initiatieven en ideeën ontstaan en worden uitgewerkt. De buurtwerker sport en bewegen wordt hierbij ingezet als verbinder.	Sport en bewegen Basisvoorzieningen Wmo beleid	2021, 2022	Nieuw
Het ontwikkelen van een cultuurnota 2021-2024 waarin de inzet van cultuur als preventie verder wordt uitgewerkt.	Cultuur	2021	Nieuw
Het eenmalig ondersteunen van programmatische culturele activiteiten die bijdragen aan een levendige gemeente met goede en toegankelijke basisvoorzieningen en een sterke sociale verbinding tussen inwoners.	Cultuur	2021, 2022	Bestaand
Het inzetten van cultuurcoaches voor: het ontwikkelen van culturele activiteiten	Cultuur	2021, 2022	Bestaand

en projecten waarmee we willen voorkomen dat inwoners maatschappelijke ondersteuning nodig hebben; • het ontwikkelen van cultuur-educatieve programma's voor het onderwijs en de verbinding van culturele activiteiten binnen en buiten de school. De activiteiten worden uitgevoerd in het kader van het provinciale uitvoeringsprogramma Kultueredukaasje mei Kwaliteit (KEK).			
Culturele basisvoorzieningen stimuleren om een programma te bieden voor kwetsbare doelgroepen, zodat zij (naar vermogen) mee kunnen doen in de samenleving.	Cultuur	2021	Bestaand

7. Er is een goede ondersteuningsstructuur voor mantelzorgers en vrijwilligers(organisaties)

Mantelzorgers leveren een belangrijke bijdrage in de zorg aan hun naaste. Dit gaat vaak goed, maar sommige mantelzorgers hebben ondersteuning nodig. Mantelzorgers zijn onmisbaar voor hun omgeving en voor de samenleving. Veel mantelzorgers zijn trots op de mantelzorg die zij verlenen, maar het kan veel van iemand vragen op fysiek en emotioneel gebied. Een mantelzorger is, naast mantelzorger, ook partner, kind, werknemer, scholier en/of vrijwilliger. Om overbelasting te voorkomen is het belangrijk dat er balans is tussen de verschillende taken en rollen. Goede ondersteuning voor mantelzorgers helpt bij het in balans houden van draaglast en draagkracht. Wij hebben veel waardering voor inwoners die mantelzorger zijn. Daarom organiseren we vanuit het Mantelzorgbeleid 2021-2025 ondersteuning om ervoor te zorgen dat mantelzorgers de mantelzorgtaken kunnen (blijven) uitvoeren.

Naast mantelzorgers zijn er ook veel vrijwilligers actief in de gemeente. Vrijwilligers zijn van groot belang voor de samenleving. De gemeente zorgt voor een goede ondersteuningsstructuur voor vrijwilligers(organisaties). De gemeente faciliteert bijvoorbeeld het Vrijwilligers Informatiepunt (VIP) wat door sociaal werk De Kear wordt uitgevoerd. Vrijwilligers kunnen hier terecht voor informatie, advies, scholing en bemiddeling van vrijwilligers(vacatures).

Wat gaan we daarvoor doen?	Beleidsveld(en)	In welk jaar?	Bestaande of nieuwe actie?
Samen met lokale netwerkpartners organiseren we een ondersteuningsaanbod voor mantelzorgers. Dit ondersteuningsaanbod is afgestemd op de behoeften van mantelzorgers.	Mantelzorg	2021, 2021	Bestaand
We onderzoeken de mogelijkheden voor het inrichten van respijtzorg en een regionaal respijthuis.	Mantelzorg	2021	Bestaand
Het vergroten van de bewustwording bij mantelzorgers en de omgeving van de mantelzorger over wat mantelzorg is en hen informeren over welke ondersteuningsmogelijkheden die er voor mantelzorgers zijn.	Mantelzorg	2021, 2022	Nieuw
Het verbeteren van de samenwerking tussen	Mantelzorg	2022	Bestaand

vrijwillige en professionele (zorg)organisaties op het gebied van aan mantelzorgers.			
We kijken samen met de mantelzorger naar zijn/haar specifieke behoefte als mantelzorger. We maken bijvoorbeeld afspraken over: • huishoudelijke hulp bij de mantelzorger; • vormen van vervangende mantelzorg (respijtzorg), zoals thuisopvang, dagopvang en kortdurend verblijf; • de inzet van informele zorg in de vorm van zorgvrijwilligers en andere mensen uit het eigen netwerk; • de inzet van de mantelzorgmakelaar voor hulp bij wet- en regelgeving, het bespreekbaar maken van de combinatie mantelzorg en werk en praktische ondersteuning.	Mantelzorg Wmo beleid	2021, 2022	Bestaand
Het erkennen en waarderen van mantelzorgers door het verstrekken van de mantelzorgwaardering, het faciliteren van lotgenotencontact en de organisatie van de dag van de mantelzorg.	Mantelzorg	2021, 2022	Bestaand
Het ontwikkelen van een uitvoeringsplan waarin de actiepunten uit het Mantelzorgbeleid 2021-2025 verder worden uitgewerkt.	Mantelzorg	2021	Nieuw
Het faciliteren van een lokaal ondersteuningspunt waar vrijwilligers(organisaties) terecht kunnen voor informatie, advies, scholing en bemiddeling van vrijwilligers(vacatures)	Vrijwilligers	2021, 2022	Bestaand
Het uitwerken van een voorstel waarin we beschrijven hoe we aan vrijwilligerswaardering vorm en inhoud gaan geven en dit in samenwerking met sociaal werk De Kear uitvoeren.	Vrijwilligers	2021, 2022	Nieuw
Het stimuleren en faciliteren van samenwerking door bijvoorbeeld het organiseren van een goede structuur voor kennisuitwisseling, samenwerking en afstemming tussen het welzijnswerk, vrijwilligers- en professionele organisaties, gemeente en sociaal wijkteam, zodat inwoners optimaal ondersteund worden.	Basisvoorzieningen Vrijwilligers Mantelzorg Wmo beleid	2021, 2022	Bestaand
Het ontwikkelen van een cultuurnota 2021-2024 waarin ook de ondersteuning aan vrijwilligers binnen culturele organisaties verder wordt uitgewerkt.	Basisvoorzieningen Cultuur	2021	Nieuw

8. Samen met zorgverzekeraars en zorgaanbieders zorgen we voor een zo integraal mogelijke dienstverlening

We vinden het belangrijk dat de samenwerking en afstemming op het gebied van medische ondersteuning (zoals huisartsen en fysiotherapeuten), de wijkverpleegkundige, zorg en ondersteuning vanuit de Wmo en het welzijn rondom inwoners, in buurten en wijken verbetert. Met als doel zoveel mogelijk de juiste en passende hulp te bieden: niet te veel en niet te weinig. De gemeente neemt daarom deel aan de pilot 'Wijkgericht werken' waarin gebouwd wordt aan een stevige duurzame en lokale samenwerking tussen professionals, zoals: huisartsenzorg, wijkverpleging, het sociaal wijkteam en het welzijnswerk.

Daarnaast heeft de gemeente een samenwerkingsovereenkomst ondertekend voor het regioplan Integrale Ouderenzorg Tjongerschans en omstreken. Met de samenwerkingsovereenkomst ondersteunen we het doel van dit regioplan: het blijvend versterken en verstevigen van een integraal zorg-, welzijn- en ondersteuningsaanbod. De patiënt/cliënt/inwoner staat hierbij centraal en ontvangt passende zorg. Dichtbij waar het kan en verder weg als het moet.

Toelichting pilot 'Wijkgericht werken' (pop-up in iPad-versie):

De samenwerking binnen de pilot 'Wijkgericht werken' richt zich op dat professionals elkaar beter kunnen vinden, overleggen en samenwerken. Over individuele casussen, maar ook over vaker voorkomende problemen waar dan een oplossing voor gezocht wordt. Bijvoorbeeld inwoners die zelfstandig wonen en daarbij ondersteuning nodig hebben.

Wat gaan we daarvoor doen?	Beleidsveld(en)	In welk jaar?	Bestaande of nieuwe actie?
Deelnemen aan de pilot 'Wijkgericht werken', waarin gebouwd wordt aan een stevige duurzame en lokale samenwerking tussen huisartsenzorg, wijkverpleging, het sociaal wijkteam en het welzijnswerk.	Wmo beleid Gezondheid Basisvoorzieningen	2021	Bestaand
Deelnemen aan het regioplan Integrale ouderenzorg rondom ziekenhuis De Tjongerschans en omstreken, waarmee ingezet wordt op het blijvend versterken en verstevigen van een integraal zorg-, welzijn- en ondersteuningsaanbod.	Wmo beleid Basisvoorzieningen	2021	Bestaand

4. Maatwerkvoorzieningen Wmo voor wie dit nodig heeft

4.1 Inleiding

Maatwerkvoorzieningen Wmo zijn beschikbaar voor inwoners die hulp nodig hebben om thuis te kunnen wonen. Bijvoorbeeld voor inwoners met een chronische ziekte, lichamelijke beperking of psychische aandoening. Het gaat om voorzieningen zoals:

- huishoudelijke hulp;
- rolstoel-, vervoers- en woonvoorzieningen;
- dagbesteding voor inwoners;
- individuele begeleiding van inwoners;
- kortdurend verblijf ergens anders, respijtzorg of logeeropvang;
- persoonlijke verzorging gericht op zelfredzaamheid van inwoners;
- het bieden van (ambulant) beschermd wonen en maatschappelijke opvang.

Maatwerkvoorzieningen zijn niet vrij toegankelijk

De toegang tot maatwerkvoorzieningen loopt via het sociaal wijkteam en wordt afgestemd op de individuele situatie van de inwoner. De zorg en ondersteuning worden uitgevoerd door zorgaanbieders die een contract met de gemeente hebben. Als een andere oplossing of een basisvoorziening voldoende is, wordt er geen maatwerkvoorziening toegekend. Door een sterke dragende samenleving met goede toegankelijke basisvoorzieningen te ontwikkelen, proberen we te voorkomen dat inwoners direct maatwerkvoorzieningen nodig hebben.

4.2 Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor doen?

1. De gemeente heeft voldoende en kwalitatief goede maatwerkvoorzieningen beschikbaar voor inwoners die dat nodig hebben

Sommige inwoners zijn niet of onvoldoende in staat om zich volledig te redden in de samenleving. Daarvoor biedt de gemeente maatwerkvoorzieningen. Een maatwerkvoorziening kan bestaan uit een hulpmiddel (zoals een rolstoel of scootmobiel), huishoudelijke hulp, ondersteuning thuis of in een groep en andere vormen van ondersteuning. De ondersteuning is als eerste gericht op het herstellen of versterken van de zelfredzaamheid en het versterken van het eigen netwerk van de inwoner. De toegang tot maatwerkvoorzieningen verloopt via het sociaal wijkteam en wordt afgestemd op de individuele situatie. Het sociaal wijkteam bespreekt de mogelijkheden met de inwoner.

De gemeente zorgt voor goede zorg en ondersteuning tegen de laagst mogelijke haalbare kosten

De gemeente zorgt ervoor dat er voldoende aanbod is aan zorg en ondersteuning dat past bij de verschillende hulpvragen van de inwoners. Daarom sluit de gemeente contracten af met meerdere zorgaanbieders, die bijvoorbeeld ondersteuning thuis, in een groep of andere vormen van ondersteuning bieden. Met de zorgaanbieders maakt de gemeente afspraken over de te bereiken doelen, het resultaat, de kwaliteit en de continuïteit van de zorg en ondersteuning. Dit doen we door resultaatgericht te werken en resultaatgericht te bekostigen.

De gemeente vindt een goede kwaliteit van zorg en ondersteuning belangrijk. We vertrouwen op de deskundigheid van onze zorgaanbieders. Om de goede kwaliteit te bewaken en stimuleren, stellen we kaders voor de zorgaanbieders op met duidelijke selectie- en kwaliteitseisen. We sluiten daarbij zoveel mogelijk aan op landelijk vastgestelde kaders en uitgangspunten die over kwaliteit beschreven zijn in de Wet maatschappelijke ondersteuning 2015. We bewaken de afgesproken resultaten en evalueren regelmatig, zodat we kunnen bijsturen wanneer dit nodig is.

Keuzevrijheid is in de Wet maatschappelijke ondersteuning 2015 een belangrijk uitgangspunt

Het gaat dan niet alleen om de keuze tussen een persoonsgebonden budget (pgb) of zorg in natura, maar ook van welke (gecontracteerde) zorgaanbieder de inwoner zorg in natura wil ontvangen. Door het bieden van keuzevrijheid hebben inwoners de mogelijkheid om zoveel mogelijk zelf regie te voeren op de zorg en ondersteuning die zij ontvangen. Volledige keuzevrijheid is niet altijd mogelijk. De gemeente zorgt er wel voor dat er voldoende keuzevrijheid is in de op kwaliteit geselecteerde zorgaanbieders die een contract hebben met de gemeente.

We voorkomen inzet van zware ondersteuning door laagdrempelige ondersteuning aan te bieden

Het sociaal wijkteam zoekt samen met de inwoner naar oplossingen dichtbij. Het sociaal wijkteam kan ook zelf kortdurende zorg en ondersteuning bieden. Er wordt gezocht naar de meest passende samenwerking tussen professionele (formele) en vrijwillige (informele) ondersteuning en begeleiding. De gemeente stimuleert zorgaanbieders om in deze samenwerking uit te gaan van een cliëntgerichte benadering. Dat betekent dat zorgaanbieders de ruimte krijgen om de passende zorg en ondersteuning voor de inwoner zelf vorm te geven. Hierdoor verwachten we dat minder zware zorg en ondersteuning mogelijk is voor een kortere periode. De gemeente daagt zorgaanbieders in de inkoop van maatwerkvoorzieningen uit om met innovatieve oplossingen te komen. Een creatieve aanpak die bijdraagt aan verbindingen leggen tussen problemen en kansen wordt door ons gestimuleerd.

Technologie is één van de oplossingen voor de groeiende vraag aan zorg

Door de steeds hogere levensverwachting wordt de druk op de zorg steeds groter. De toepassing van technologie wordt gezien als één van de oplossingen om in de toekomst te kunnen voldoen aan de groeiende zorgvraag. Technologie kan inwoners helpen om langer zelfredzaam te zijn. De gemeente stimuleert zorgaanbieders om gebruik te maken van nieuwe innovatieve oplossingen die hieraan bijdragen.

Inwoners uit detentie of een maatschappelijke opvanginstelling worden goed begeleid bij het indienen van een bijstandsaanvraag

Wanneer mensen uit detentie terugkeren in de gemeente of zelfstandig gaan wonen na een verblijf in een maatschappelijke opvanginstelling, is het belangrijk dat zij op tijd een uitkering ontvangen. Wanneer er problemen ontstaan bij het aanvragen van een bijstandsuitkering bestaat de kans dat dit terugval of herhaling tot gevolg heeft. Met een goede begeleiding bij het indienen van een bijstandsaanvraag voorkomen we dit. Binnen het werkproces van een bijstandsaanvraag maken we ruimte voor maatwerk. Hiermee willen we voorkomen dat mensen die uit detentie komen of die zelfstandig gaan wonen na een verblijf in een maatschappelijke instelling of zonder eigen huisvesting, in de financiële problemen komen. Doordat zij bijvoorbeeld geen geld hebben voor het eerste levensonderhoud of de meest noodzakelijke woninginrichting.

Met het cliëntervaringsonderzoek krijgen we inzicht in hoe inwoners de dienstverlening, zorg en ondersteuning in het sociaal domein ervaren en waar verbeteringen mogelijk zijn

Op grond van de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo) en Jeugdwet zijn gemeenten verplicht om jaarlijks een onderzoek uit te (laten) voeren naar de ervaringen van cliënten met de zorg en ondersteuning. Naast het verplichte cliëntervaringsonderzoek voor de Wmo en Jeugdwet, onderzoeken we ook de cliëntervaring voor de Participatiewet. We pakken dit dus sociaal domein breed op. Het cliëntervaringsonderzoek is één van de instrumenten om resultaten in het sociaal domein te monitoren. Met de uitkomsten krijgen we een beeld van hoe inwoners onze dienstverlening en de kwaliteit van de zorg en/of ondersteuning hebben ervaren.

Wat gaan we daarvoor doen?	Beleidsveld(en)	In welk jaar?	Bestaande of nieuwe actie?
Het uitvoeren van de aanbesteding van de maatwerkvoorzieningen Wmo voor de ondersteunende dienstverlening	Wmo beleid	2021	Bestaand

(resultaatgerichte inkoop).			
We stellen kwaliteitskaders op die passen bij resultaatgerichte inkoop. Hierbij wordt zoveel mogelijk aangesloten op landelijk vastgestelde kaders en de Wet maatschappelijke ondersteuning 2015.	Wmo beleid	2021	Bestaand
Het door ontwikkelen van kwaliteitstoezicht en contractmanagement. Het bewaken van de naleving van contractafspraken en waar nodig handhaven op kwaliteit en resultaten.	Wmo beleid	2021	Bestaand
Het stimuleren van technologische innovatieve oplossingen door zorgaanbieders.	Wmo beleid	2021, 2022	Bestaand
Binnen het werkproces bijstandsaanvraag wordt ruimte gemaakt om maatwerk te leveren aan inwoners die uit detentie komen of zelfstandig gaan wonen na een verblijf in een maatschappelijke opvanginstelling.	Participatie Wmo beleid	2021	Nieuw
We voeren jaarlijks het cliëntervaringsonderzoek onder cliënten van de Wmo, Jeugdwet en Participatiewet uit. Op basis van de uitkomsten voeren we verbeteringen door in de dienstverlening.	Wmo beleid Jeugd Participatie	2021, 2022	Bestaand

2. Voor jongeren loopt de overgang van kind naar volwassene (18-/18+) zo soepel mogelijk

Vanaf 18 jaar zijn jongeren voor de wet volwassen. Voor veel jongeren is dat in het geval van maatschappelijke deelname nog niet het geval. Vooral kwetsbare jongeren of jongeren in een kwetsbare omgeving lopen hierbij risico. Deze jongeren ervaren op meerdere leefgebieden problemen. Een groot risico is dat zij uit het zicht verdwijnen en er geen aandacht voor hen is. Om deze groep jongeren te ondersteunen richting participatie en zelfredzaamheid, is een integrale en preventieve aanpak nodig op het gebied van onderwijs, werk, inkomen, zorg, veiligheid en (beschermde) wonen. Ook samenhang met jeugdbeleid is belangrijk. Wanneer een jongere 18 jaar wordt valt hij/zij namelijk niet meer onder de Jeugdwet en kan hij/zij geen jeugdhulp meer ontvangen.

Vanuit het armoede- en schuldenbeleid 'Armoede en Schulden samen aanpakken van preventie tot nazorg 2020-2025' wordt ingestoken op preventie bij life-events die invloed hebben op de financiële situatie. Een voorbeeld hiervan is het bereiken van de leeftijd van 18 jaar waarmee een jongere volwassen wordt. Jongeren die bijna 18 jaar worden en hun ouders/verzorgers ontvangen een brief van de gemeente, waarin staat met welke veranderingen de jongeren en hun ouders/verzorgers te maken krijgen.

Wat gaan we daarvoor doen?	Beleidsveld(en)	In welk jaar?	Bestaande of nieuwe actie?
We organiseren voor de overgang 18-/18+ een doorlopende lijn binnen het totale aanbod zorg en ondersteuning en zorgen ervoor dat jeugdigen geen hinder hebben van verschillende wettelijke kaders en financiering. Waar mogelijk organiseren we dit lokaal, waar nodig regionaal.	Wmo beleid Jeugd Participatie	2021	Nieuw
Vanuit het armoede- en schuldenbeleid sturen we een brief naar 18-jarigen en hun	Armoede en schulden	2021, 2022	Bestaand

ouders/verzorgers waarin we hen informeren over de veranderingen wanneer een jeugdige 18 jaar wordt.	Jeugd		
--	-------	--	--

3. Er is voldoende ondersteuning voor inwoners met psychische of psychosociale problemen

Vanaf 1 januari 2021 vindt de decentralisatie van beschermd wonen plaats. We vinden het belangrijk dat er voldoende ondersteuning is voor inwoners met psychische of psychosociale problemen, zowel intramuraal als extramuraal.

Beschermd wonen is vanaf 1 januari 2021 bedoeld voor mensen met een psychische kwetsbaarheid die door omstandigheden (tijdelijk) niet zelfstandig kunnen wonen. Een zorgaanbieder voor beschermd wonen vangt de cliënt (voor een bepaalde periode) in een gecontroleerde omgeving op. Dit betekent dat meer inwoners een lokale maatwerkvoorziening Wmo krijgen. Het doel van beschermd wonen als taak voor alle gemeenten is inwoners met een psychische kwetsbaarheid zoveel mogelijk in buurten en/of wijken te ondersteunen. Dit vraagt om voldoende voorzieningen, kennis, geschikte woningen en vooral samenwerking tussen en met gemeenten, ketenpartners en zorgverzekeraars.

De gemeente moet de maatwerkvoorzieningen Wmo voor beschermd wonen zelf inkopen

In het inkooptraject worden we geadviseerd door ervaringsdeskundigen: organisaties die beschermd wonen bieden en inwoners die er gebruik van maken. In Friesland pakken we dit inkooptraject samen op met alle Friese gemeenten. Daarnaast moet de gemeente genoeg geschikte woningen hebben voor de verschillende doelgroepen, waaronder mensen die vanuit een beschermde woonomgeving weer zelfstandig gaan wonen. Mensen die hun leven lang intensieve geestelijke gezondheidszorg nodig hebben, kunnen vanaf 1 januari 2021 terecht in de Wet langdurige zorg als zij voldoen aan de criteria.

Begripsverklaring (pop-up in iPad-versie)

Intramuraal: met intramuraal bedoelen we een verblijf in een instelling of thuis met zorg die vergelijkbaar is met zorg in een instelling. Het gaat om mensen met een indicatie voor een zogenaamd 'zorgprofiel'.

Extramuraal: met extramuraal bedoelen we iemand die thuis woont en thuis zorg uit de Wet langdurige zorg krijgt, maar geen zorgprofiel ontvangt.

Zorgprofiel: in een zorgprofiel staat een omschrijving van de aard en inhoud van de zorgbehoefte en de noodzakelijke zorg. Welke zorgverlening binnen het zorgprofiel het meest passend is voor de cliënt, bepalen zorgaanbieder en cliënt.

Wat gaan we daarvoor doen?	Beleidsveld(en)	In welk jaar?	Bestaande of nieuwe actie?
We nemen deel aan de provinciaal gezamenlijke inkoop van beschermd wonen waarin afspraken worden gemaakt over de voorzieningen voor intramuraal beschermd wonen.	Wmo beleid	2021	Bestaand
We ontwikkelen lokale ondersteuningsproducten voor mensen met psychische of psychosociale problemen.	Wmo beleid Basisvoorzieningen	2021	Nieuw
Het uitvoeren van de afspraken die in het kader van het Actieprogramma Weer Thuis! in de provincie Friesland gemaakt worden.	Wmo beleid Wonen	2021	Nieuw
Het uitvoeren en door ontwikkelen van de gemaakte samenwerkingsafspraken Samen Thuis in de Wijk (link toelichting Samen Thuis)	Wmo beleid	2021, 2022	Bestaand

Toelichting Actieprogramma Weer Thuis! (pop-up in iPad-versie):

Om kwetsbare mensen zoveel mogelijk gewoon in de wijk te laten wonen, hebben Friese gemeenten, woningcorporaties en zorg- en welzijnsorganisaties het Actieprogramma Weer Thuis! ondertekend. Binnen dit actieprogramma maken zij onder andere gezamenlijke afspraken over hoe de uitstroom uit beschermd wonen en maatschappelijke opvang naar de wijk verbeterd kan worden. Naast psychiatrische zorg en begeleiding, ondersteunen de organisaties cliënten bij dagbesteding, werk, sociale contacten.

4. Onafhankelijke cliëntondersteuning beschikbaar voor al onze inwoners

Op basis van de Wet maatschappelijke ondersteuning zijn gemeenten verantwoordelijk voor het beschikbaar stellen van onafhankelijke cliëntondersteuning voor alle inwoners. Het gaat dan niet alleen om cliëntondersteuning in de Wmo, maar ook om cliëntondersteuning voor de Jeugdwet en Participatiewet.

We vinden het belangrijk dat voor inwoners die daar behoefte aan hebben, onafhankelijke cliëntondersteuning beschikbaar is

Hiermee willen we de regie van de cliënt (en zijn omgeving) bij zijn/haar hulpvraag versterken. Cliëntondersteuning wordt geboden door een cliëntondersteuner. De cliëntondersteuner helpt inwoners hun weg vinden op het gebied van zorg en ondersteuning, jeugdhulp, participatie, onderwijs, welzijn, wonen en werk en inkomen. Een cliëntondersteuner geeft informatie, advies en algemene ondersteuning. Hij/zij kan bijvoorbeeld aanschuiven bij het gesprek met het sociaal wijkteam en denkt met de inwoner mee. Inwoners worden door de gemeente gewezen op de mogelijkheid van cliëntondersteuning en kunnen hier gratis gebruik van maken.

Om onafhankelijke cliëntondersteuning een impuls te geven, doet we mee met het koploperproject

Het koploperproject is een landelijk project van de VNG, Ieder(in) en de Koepel Adviesraden Sociaal Domein. Samen met de gemeenten Ooststellingwerf en Opsterland doet gemeente De Fryske Marren mee met dit project. Met het koploperproject krijgen we inzicht in of de huidige inrichting van onafhankelijke cliëntondersteuning goed aansluit op de behoefte van de inwoner, wat verbeteracties zijn en versterken we de lokale en de regionale samenwerking.

Wat gaan we daarvoor doen?	Beleidsveld(en)	In welk jaar?	Bestaande of nieuwe actie?
Het projectplan koploperproject onafhankelijke cliëntondersteuning uitvoeren. We gaan aan de slag met twee ambities: - het evalueren van de huidige inrichting en onafhankelijke cliëntondersteuning doorontwikkelen, bijvoorbeeld door de bekendheid een impuls te geven. - Het versterken van de lokale en regionale samenwerking.	Wmo beleid Jeugd Participatie	2021	Nieuw
Afstemming en overleg over de gemaakte afspraken met de partijen die onafhankelijke cliëntondersteuning aanbieden in de gemeente.	Wmo beleid Jeugd Participatie	2021, 2022	Bestaand

5. Financieel kader

Gemeenten ontvangen van de rijksoverheid geld voor de uitvoering van de Wet maatschappelijke ondersteuning. Dit geld wordt toegevoegd aan het gemeentefonds. Gemeenten hebben de vrijheid om het Wmo budget, binnen de grenzen van de wet, in te zetten zoals zij dat zelf wensen.

Voor de uitvoering van het Wmo beleid wordt veel samengewerkt met andere beleidsonderwerpen

Naast het Wmo budget heeft de gemeente geld in de begroting opgenomen voor taken die uitgevoerd worden die bijdragen aan het doel van de Wet maatschappelijke ondersteuning, maar niet betaald worden uit het Wmo budget. Een voorbeeld hiervan is het welzijnswerk.

In het beleidsplan is onderscheid gemaakt tussen bestaande en nieuwe activiteiten

Een bestaande activiteit komt uit eerder vastgesteld beleid, maar wordt benoemd voor de volledigheid van het beleidsplan. Nieuwe activiteiten zijn activiteiten die nog niet in bestaand beleid zijn vastgesteld.

Voor de bestaande activiteiten in de beleidsplan, wordt gebruik gemaakt van bestaand budget

Als het nodig is om het ingezette beleid aan te scherpen en het bestaande budget hiervoor niet genoeg is, dan wordt er extra geld aangevraagd via de perspectiefnota.

In het beleidsplan zijn 77 activiteiten opgenomen, waarvan 22 nieuwe activiteiten

Per speerpunt is benoemd om welke nieuwe activiteiten het gaat. In onderstaande tabel wordt bij elke nieuwe activiteit aangegeven of er nieuw budget/aanvullend budget nodig is. Als dat zo is, wordt dit via de perspectiefnota aangevraagd. In de besluitvorming over de perspectiefnota vindt prioritering en afweging plaats over of nieuw budget/aanvullend budget wordt goedgekeurd.

Uitgangspunt: iedereen doet (naar vermogen) mee: de inclusieve samenleving					
Nieuwe activiteiten	Beleidsveld(en)	In welk jaar?	Bestaande of nieuwe actie?	Nieuw budget/aanvullende financiële middelen nodig	Vanaf begrotingsjaar
Iedereen doet mee: de inclusieve samenleving					
Samen met het team ruimtelijke ontwikkeling ontwikkelen we een proeftuin om een gezamenlijk vraagstuk binnen het thema gezonde leefomgeving uit te werken.	Gezondheid Ruimtelijke ontwikkeling	2021	Nieuw	Nee	Niet van toepassing

Inwoners kunnen zo lang mogelijk in hun eigen leefomgeving blijven					
Het ontwikkelen van een gebiedsgerichte aanpak voor het gebruiken van talenten van inwoners om een zinvolle dag invulling in te richten en daarmee eenzaamheid tegen te gaan.	Basisvoorzieningen Wmo beleid	2021, 2022	Nieuw	Nee	Niet van toepassing
Het inventariseren van onderdelen uit het landelijke Programma Langer Thuis die in onze gemeente nog ontbreken en deze waar nodig invoeren in gemeente De Fryske Marren.	Wmo beleid Wonen Mantelzorg Vrijwilligers	2021, 2022	Nieuw	Nee	Niet van toepassing
Snelle en succesvolle inburgering, participatie en integratie van nieuwkomers					
Het ontwikkelen van een beleidsplan inburgering waarmee de gemeente inburgeringsplichtige nieuwkomers op het gebied van inburgering, participatie en integratie ondersteunt.	Inburgering en integratie Participatie Basisvoorzieningen Gezondheid	2021	Nieuw	Ja	Voor de uitvoering van het nieuwe beleidsplan inburgering wordt waarschijnlijk voor het begrotingsjaar 2023 een aanvraag voor de perspectiefnota ingediend.

Uitgangspunt: een sterke dragende samenleving met goede toegankelijke basisvoorzieningen					
Nieuwe activiteiten	Beleidsveld(en)	In welk jaar?	Bestaande of nieuwe actie?	Nieuw budget/aanvullende financiële middelen nodig	Vanaf begrotingsjaar
Elke buurt of wijk heeft voldoende voorzieningen binnen bereik					
Het ontwikkelen van sociaal-cultureel accommodatiebeleid waarmee duidelijk wordt welke criteria de gemeente hanteert voor het organiseren van accommodatie voor inwoners en vrijwilligersorganisaties.	Basisvoorzieningen Cultuur Vrijwilligers	2021	Nieuw	Nee	Niet van toepassing
Alle inwoners hebben voldoende taal-, reken- en digitale vaardigheden, zodat zij zichzelf (naar vermogen) kunnen redden					
Het ontwikkelen van bibliotheekbeleid voor de periode 2021-2025.	Bibliotheekbeleid	2021	Nieuw	Ja	Voor de uitvoering van het nieuwe bibliotheekbeleid wordt waarschijnlijk voor het begrotingsjaar 2023 een

					aanvraag voor de perspectiefnota ingediend.
Het ontwikkelen van een VVE beleidsplan waarin we beschrijven hoe we omgaan met de laatste ontwikkelingen op het gebied van VVE.	VVE	2021	Nieuw	Nee	Niet van toepassing
Het uitvoeren van het nieuwe VVE beleidsplan.	VVE Bibliotheekbeleid Participatie	2021, 2022 en verder	Nieuw	Nee	Niet van toepassing
Inwoners groeien gezond op en ontwikkelen een gezonde leefstijl					
Het uitvoeren van de activiteiten uit beleidsnotitie sport en bewegen 2021-2025 'Scoren door samenspel', gericht op sporten en bewegen voor kinderen en inwoners met een verhoogd risico op een gezondheidsachterstand.	Sport en bewegen Gezondheid Jeugd	2021, 2022	Nieuw	Ja	Voor de uitvoering van het nieuwe sport- en beweegbeleid wordt waarschijnlijk voor het begrotingsjaar 2023 een aanvraag voor de perspectiefnota ingediend.
Het voorkomen, op tijd signaleren en duurzaam stoppen van huiselijk geweld en kindermishandeling					
Het uitvoeren van de activiteiten uit het geactualiseerde Actieplan huiselijk geweld en kindermishandeling De Fryske Marren.	Wmo beleid Jeugd	2021, 2022	Nieuw	Nee	Niet van toepassing
Het ontwikkelen van samenhangend beleid dat gericht is op sociale veiligheid, mensenhandel, huiselijk geweld en kindermishandeling.	Wmo beleid Jeugd	2021	Nieuw	Nee	Niet van toepassing
We versterken de maatschappelijke functie van sport, bewegen en cultuur					
Het faciliteren van een jaarlijks overleg tussen sport- en beweegaanbieders, zorgaanbieders en welzijnswerk, zodat zij elkaar leren kennen, er gezamenlijke initiatieven en ideeën ontstaan en worden uitgewerkt. De buurtwerker sport en bewegen wordt hierbij ingezet als verbinder.	Sport en bewegen Basisvoorzieningen	2021, 2022	Nieuw	Nee	Niet van toepassing
Het ontwikkelen van een cultuurnota 2021-2024 waarin de inzet van cultuur als preventie verder wordt uitgewerkt.	Cultuur	2021	Nieuw	Nee	Niet van toepassing
Er is een goede ondersteuningsstructuur voor mantelzorgers en vrijwilligers(organisaties)					
Het vergroten van de bewustwording bij mantelzorgers en de omgeving van de mantelzorger over wat mantelzorg is en hen	Mantelzorg	2021, 2022	Nieuw	Nee	Niet van toepassing

informereren over welke ondersteuningsmogelijkheden er voor mantelzorgers zijn.					
Het ontwikkelen van een uitvoeringsplan waarin de actiepunten uit het Mantelzorgbeleid 2021-2025 verder worden uitgewerkt.	Mantelzorg	2021	Nieuw	Nee	Niet van toepassing
Het uitwerken van een voorstel waarin we beschrijven hoe we aan vrijwilligerswaardering vorm en inhoud gaan geven en dit in samenwerking met sociaal werk De Kear uitvoeren.	Vrijwilligers	2021, 2022	Nieuw	Nee	Niet van toepassing
Het ontwikkelen van een cultuurnota 2021-2024 waarin ook de ondersteuning aan vrijwilligers binnen culturele organisaties verder wordt uitgewerkt.	Basisvoorzieningen Cultuur	2021	Nieuw	Nee	Niet van toepassing

Uitgangspunt: maatwerkvoorzieningen Wmo voor wie dit nodig heeft					
Nieuwe activiteiten	Beleidsveld(en)	In welk jaar?	Bestaande of nieuwe actie?	Nieuw budget/aanvullende financiële middelen nodig	Vanaf begrotingsjaar
De gemeente heeft voldoende en kwalitatief goede maatwerkvoorzieningen beschikbaar voor inwoners die dat nodig hebben					
Binnen het werkproces bijstandsaanvraag wordt ruimte gemaakt om maatwerk te leveren aan mensen die uit detentie komen of zelfstandig gaan wonen na een verblijf in een maatschappelijke opvanginstelling.	Participatie Wmo beleid	2021	Nieuw	Nee	Niet van toepassing
Voor jongeren loopt de overgang van kind naar volwassene (18-/18+) zo soepel mogelijk					
We organiseren voor de overgang 18-/18+ een doorlopende lijn binnen het totale aanbod zorg en ondersteuning en zorgen ervoor dat jeugdigen geen hinder hebben van verschillende wettelijke kaders en financiering. Waar mogelijk organiseren we dit lokaal, waar nodig regionaal.	Wmo beleid Jeugd Participatie	2021	Nieuw	Nee	Niet van toepassing
Er is voldoende ondersteuning voor mensen met psychische en psychosociale problemen					
We ontwikkelen lokale ondersteuningsproducten voor mensen met psychische of psychosociale problemen.	Wmo beleid Basisvoorzieningen	2021	Nieuw	Ja	De decentralisatie beschermd wonen betekent dat de middelen niet meer naar de centrumgemeente

					gaan, maar naar alle lokale gemeenten. Dit is geoormerkt geld van de Rijksoverheid dat via de perspectiefnota 2022 wordt aangevraagd.
Het uitvoeren van de afspraken die in het kader van het Actieprogramma Weer Thuis! in de provincie Friesland gemaakt worden.	Wmo beleid Wonen	2021	Nieuw	Nee	Niet van toepassing
Onafhankelijke cliëntondersteuning beschikbaar voor al onze inwoners					
Het projectplan koploperproject onafhankelijke cliëntondersteuning uitvoeren. We gaan aan de slag met twee ambities: • het evalueren van de huidige inrichting en onafhankelijke cliëntondersteuning doorontwikkelen, bijvoorbeeld door de bekendheid een impuls te geven. • Het versterken van de lokale en regionale samenwerking.	Wmo beleid Jeugd Participatie	2021	Nieuw	Nee	Niet van toepassing. Dit project wordt gefinancierd door middel van een rijkssubsidie van het ministerie van VWS.

Bijlage 1: beleidskaders

In iPad-versie doorlinken of verwijzen naar deze bijlagen.

In het Wmo beleidsplan 2021-2025 is het bestaande beleid van gemeente De Fryske Marren als vertrekpunt genomen. Bij sommige speerpunten wordt verwezen naar specifiek beleid waar activiteiten verder staan uitgewerkt. Bijvoorbeeld het Gezondheidsbeleid 2020-2024. Daarnaast is ook een link gelegd met beleidsnotities van de gemeente die in ontwikkeling zijn en op korte termijn richting besluitvorming gaan. Het gaat om de volgende beleidskaders/notities:

- Notitie Iedereen doet mee: de inclusieve samenleving;
- Gezondheidsbeleid 2020-2024;
- Samenwerkingsafspraken 'Samen thuis in de Wijk';
- Uitvoeringsplan Inburgering, Participatie en Integratie 2020;
- Beleidsplan 'Armoede en Schulden samen aanpakken van preventie tot nazorg 2020-2025';
- Opdracht Welzijnswerk De Fryske Marren;
- Gemeentelijke programma 'Tink om ús Bern' (voorheen de pedagogische visie);
- Landelijke visie Gefaseerde Ketenzorg;
- Actieplan huiselijk geweld en kindermishandeling De Fryske Marren 2016-2017;
- Regionaal actieplan huiselijk geweld en kindermishandeling Fryslân 2016-2017;
- Provinciaal Actieplan Geweld Hoort Nergens Thuis 1999-2022;
- Woonvisie 2019-2023;
- Coalitieakkoord 2019-2022;
- Méeér dan stenen! Het dorpen-, stads en wijkenbeleid van gemeente De Friese Meren 2014-2018.

Beleidskaders in ontwikkeling

De kaders van deze nieuwe beleidsplannen zijn meegenomen in dit Wmo beleidsplan. De beleidsplannen zelf worden na besluitvorming toegevoegd:

- Cultuurnota 2021-2024;
- Beleidsnotitie sport en bewegen 2021-2025 'Scoren door samenspel';
- Mantelzorgbeleid 2021-2025.

Bijlage 2: toelichting begrippen kernboodschap sociaal domein

De kernboodschap sociaal domein De Fryske Marren bevat verschillende onderdelen. Hieronder lichten we de verschillende onderdelen nader toe.

Kernboodschap sociaal domein De Fryske Marren:

De inwoner draagt verantwoordelijkheid voor zichzelf en zijn omgeving. De gemeente stimuleert de samenleving om in beweging te komen, te ontwikkelen en mee te doen. We doen dit met lef!

We streven naar een inwoner die verantwoordelijkheid draagt voor zichzelf en zijn omgeving

Hierbij beginnen we met het zelf organiserend vermogen van de inwoner, zijn plan, wat hij zelf kan en wil. Waar nodig met ondersteuning vanuit zijn sociale netwerk of met ondersteuning vanuit onze gemeente. We richten ons daarbij niet op een deel van de inwoners, maar op alle inwoners.

Wat bedoelen we met in beweging komen, ontwikkelen en meedoen?

- In beweging komen: zelf actie ondernemen en een eigen plan maken in plaats van afwachten. Het betekent actief zijn, je kunnen verplaatsen en initiatief tonen.
- Ontwikkelen: ontwikkelen betekent vooruitgang, het versterken van het zelf organiserend en probleemoplossend vermogen. Ontwikkelen doe je je hele leven lang. Je past je steeds weer aan bij een veranderde situatie en verandert zelf mee.
- Meedoen: meedoen is samenwerken. Samenwerken in alle vormen: samenwerken in een dorp, samenwerken tussen professionals en vrijwilligers én samenwerken met de gemeente. Meedoen is een bijdrage leveren, er voor elkaar zijn, een plek te hebben en ertoe doen. Dit geldt voor alle contacten en activiteiten binnen het sociaal domein. De bijdrage kan per persoon en situatie verschillend zijn. Daar houden we rekening mee.

We doen dit met lef!

Dit betekent dat we goed aansluiten bij de werkelijke vraag van de inwoner en samen nieuwe mogelijkheden realiseren en oplossingen op maat vinden.

Bijlage 3: terugblik activiteiten 2019-2020

In het uitvoeringsprogramma 2019-2020 dat hoort bij het Wmo beleidsplan 2017-2020 zijn per uitgangspunt een aantal speerpunten met activiteiten geformuleerd. Deze bijlage bevat een terugblik op de activiteiten van 2019 en 2020.

Losse tabel toevoegen in iPad-versie.